

Korte algemene inleiding

1.1. De theorie

In de theoretische economie heeft het begrip “economische structuur” betrekking op de min of meer duurzame grondslagen van de economie van een land of regio. Het economisch proces van productie en consumptie speelt zich af binnen een kader van natuurlijke, technische en maatschappelijke omstandigheden, waarvan sommige variabel zijn en andere als constante grootheden kunnen worden beschouwd, althans op de korte en/of middel-lange termijn. Op lange termijn gezien zijn alle factoren, ook die van de natuur, variabel.

De economische structuur wordt in beginsel bepaald door de constante grootheden of structuurelementen. De belangrijkste zijn:

- a. het fysieke milieu, zowel de natuur (klimaat, bodemkwaliteit) als de aanwezige natuurlijke grondstoffen;
- b. de bevolking, enerzijds als consumenten, anderzijds als werkzame en werkzoekende beroepsbevolking;
- c. de kapitaalgoederen, dat is de voorraad duurzame productiemiddelen, zowel machines, fabrieken, kantoren en winkels, als transportmiddelen, infrastructuur en communicatiesystemen;
- d. de economische orde, dat is de juridische en sociale organisatie van het economisch proces. ook wel de politieke en institutionele structuur genoemd.

Tenslotte beschouwt men ook minder concreet waarneembare productiefactoren als belangrijke structuurbepalende elementen, zoals de stand van de technische kennis (de technologie) en de kwaliteit van het persoonlijk ondernemerschap. Dit laatste aspect is zonder enige twijfel ook in de Zaanstreek van groot belang geweest. In de encyclopedie worden talloze voorbeelden vermeld.

1.2. De praktijk: structuur en milieu

In de economische praktijk wordt de economische structuur op verschillende wijzen beschreven en geanalyseerd, afhankelijk van de doelstelling. We noemen hier een viertal benaderingen, die ook in rapportages over de structuur van de Zaanstreek, afzonderlijk of in combinatie, zijn toegepast.

I. De productiestructuur van de bedrijvigheid

(inclusief overheidsbedrijven). Samengesteld uit vier sectoren en een groot aantal bedrijfstakken - het zogenaamde “meso-niveau”. Men onderscheidt:

- a. de primaire of agrarische sector: landbouw, bosbouw en visserij;
- b. de secundaire of nijverheidssector: delfstoffenwinning, industrie, openbare nutsbedrijven en bouwnijverheid;
- c. de tertiaire of commerciële dienstensector:

handel, transport, horeca, banken, verzekeringswezen en diverse zakelijke dienstverlening (zoals

makelaars); en

d. de kwartaire of niet-commerciële dienstensector: bestuur, onderwijs, recreatie, gezondheidszorg en andere maatschappelijke dienstverlening.

De omvang van (een tak van) bedrijvigheid wordt vaak uitgedrukt in aantallen arbeidsplaatsen; daarnaast zijn soms betrouwbare, actuele gegevens bruikbaar over de productiewaarde, de investeringen. enzovoort.

2. De sociaal-economische structuur

, waarbij veelal de arbeidsmarkt en de werkgelegenheid centraal worden gesteld. Bij deze structuuranalyse kunnen uiteraard meerdere kenmerken worden gehanteerd, zoals:

- a. de potentiële en actieve beroepsbevolking;
- b. de beroepsgroepen in het bedrijfsleven;
- c. het opleidingsniveau;
- d. de leeftijdsopbouw; enzovoort.

Andere uitgangspunten zijn bijvoorbeeld de werkloosheid, met name de jeugdwerkloosheid, het inkomen en uitgaande forensisme, de vrouwelijke arbeidsmarkt, enzovoort.

3. De ruimtelijk-economische structuur.

waarmee wordt bedoeld op het locatonele patroon van economische activiteiten en daarmee samenhangende structuurelementen, zoals:

- a. het vestigingsklimaat, casu quo locatiefactoren;
- b. de verkeersinfrastructuur en andere aspecten van bereikbaarheid van de regio;
- c. bedrijfhuysvesting, bedrijfsterreinen en andere gebieden met een werkfunctie;
- d. werk- en woonfunctiemenging en daarmee gepaard gaande milieuhinder.

Andere hierbij relevante onderwerpen betreffen bijvoorbeeld de woningmarkt, beschikbare bouwlocaties, groenvoorzieningen. enzovoort.

Uit het bovenstaande mag blijken dat het begrip "economische structuur" wordt toegepast op een breed terrein van maatschappelijke activiteiten (economie is een maatschappijwetenschap), die onderling nauw samenhangen en ten dele zelfs samenvallen. In dit verband wordt tegenwoordig ook speciale aandacht geschonken aan het zogenaamde "productiemilieu", dat - samen met de productiestructuur - in belangrijke mate bepalend is voor het economisch potentieel van een regio.

4. Het productiemilieu.

de "economische omgeving heeft betrekking op het geheel van externe omstandigheden op regionale schaal, die van invloed zijn op de economie en het bedrijfsleven in de regio. Als belang-rijke omgevingsfactoren worden beschouwd:

- a. de aanwezigheid van kenniscentra en hogere beroepsopleidingen; de aanwezigheid van voldoende bedrijfshuisvesting in diverse vormen;
- b. de nabijheid van een agglomeratie met de daaruit te verkrijgen voordelen;
- c. de ligging ten opzichte van nationale en internationale economische zwaartepunten;
- d. de aantrekkelijkheid van het woonmilieu;
- e. de aanwezigheid van bijzondere infrastructuur (zee- en luchthaven, telecommunicatie).
- f. de aanwezigheid van een stimulerend institutioneel en bestuurlijk kader.

Samenvattend, vormt het productiemilieu de min of meer permanente omgeving, waarmee het bedrijfsleven - en de individuele ondernemer - door middel van relaties is verbonden: fysieke relaties, sociale relaties, marktrelaties en institutionele relaties. Elk bedrijf heeft in beginsel een eigen productiemilieu, in de vorm van een eigen profiel van relaties in de plaats of regio van vestiging, waarmee zij rekening moet houden.

1.3. De overheid

De economische structuur van een land of re-

gio mag dan op kortere termijn als constant worden beschouwd, zulks neemt niet weg dat sinds enige decennia van overheidswege getracht wordt om het economisch proces bewust te beïnvloeden. Er is dan sprake van economische politiek; in het bijzonder betreft het de structuurpolitiek (te onderscheiden van de korte termijn conjunctuurpolitiek). Deze vindt op verschillende niveaus plaats. Naast het globale structuurbeleid op macro-niveau, gericht op de totale Nederlandse economie, is voor ons onderwerp vooral de structuurpolitiek op meso-niveau van belang. Het gaat dan om de gerichte stimulering of herstructurering van bepaalde sectoren of bedrijfstakken (sectorbeleid), dan wel van bepaalde landsdelen (regionaal beleid). Ook de Zaanse economie is betrokken bij het structuurbeleid op meso-niveau, al moet daarbij wel worden opgemerkt dat de centrale overheid haar aandacht vooral heeft gericht op "achtergebleven gebieden buiten West-Nederland (bijvoorbeeld Twente en Zuid-Limburg), op elders gelocaliseerde zwakke bedrijfstakken (bijvoorbeeld de scheepsbouw) en recentelijk op de vier grote steden in de Randstad. Bovendien wordt steeds meer de nadruk gelegd op de specifieke kenmerken van de regionale productiestructuur en het regionale productiemilieu, die in de regio zelf moeten worden ontwikkeld. Dat houdt in concreto in dat het structuurbeleid voornamelijk door de gezamenlijke lagere overheden - provincie en gemeenten - moet worden gevoerd.

Tenslotte kan de overheid actief zijn op een derde niveau, het micro-niveau, indien zij financiële steun verleent aan individuele ondernemingen die in structurele moeilijkheden zijn geraakt. Een bekend en triest Zaanse voorbeeld betreft het *Bruynzeel-concern in het begin van de jaren '80. Overigens is het ook hier zo dat steeds meer de lagere overheden ertoe (moeten) overgaan de bedrijven in hun regio de helpende hand toe te steken, indien de financiële middelen dat toestaan.

Behalve door de genoemde vormen van structuurpolitiek, kan de overheid ook nog op andere, indirecte wijze de regionaal-economische structuur beïnvloeden, namelijk via bepaalde beleidsfacetten en beleidssectoren.

Een voorbeeld van het eerste is het beleid in- zake de ruimtelijke ordening (Zaanstreek geen overloopgebied, dus geen stimulerings- beleid van de rijksoverheid); een sectorvoor- beeld is het beleid in de verkeers- en ver- voerssector, vooral op het gebied van de ver- keersinfrastructuur (aanleg van de tweede Coentunnel').

Kortheidshalve volstaan we met deze twee voorbeelden.

[economie](#)

From:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/> - **ZaanWiki**

Permanent link:

https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=eco:korte_algemene_inleiding

Last update: **2016/04/21 11:49**

